

A HÁBORUS NEMZEDÉK AZ EGYETEMEN

Irta Móricz Miklós

Az életre való készülődés az iskolában folyik, úgy kellene lennie, hogy minél több iskolát végzett valaki, — feltéve, hogy jól is végezte, — annál jobb életben legyen része. De úgy is, hogy annál jobban tudja, mi az a jó élet: a másokért végzett munka. Minél több iskolát végzett valaki, annál több kötelezettséget vállalt másokkal szemben. A legmagasabb iskolákat sokkal inkább közös áldozatokból tartják fenn, mint a kisebbeket s ezeket a legmagasabb iskolákat senki sem végezhette el anélkül, hogy a mások áldozataiból bőségesen ne részesült volna. Nemesak azzal, hogy daskált a mások munkájának, szellemi termékeinek, gondolatainak gyümölcsében, hanem azzal is, hogy a maga céljaira gondolhatott addig, amíg mások áldozatokat hoztak érte és verejtékezték, hogy neki minél több jusson a közösen felhalmozott kulturából.

Mindez kötelező; ezt az adósságot csak a közösséggel szemben lehet lerólni. Minél magasabb iskolákat végeztél, annál jobban elköteleztél magad arra, hogy életed középpontjában nem saját magad állasz majd, hanem a közösség, amelynek erejéből jutottál oda, ahol vagy.

Ha ez így van, és ha az egyetemi ifjúság mindezt így érzi és így éli át, nincs okunk panaszra, hiszen egyetemünk, főiskolánk eléggé telve vannak. De ez a szám sem állandó, amint-hogy az élet üteme soha, egyetlenegy részében sem szokott tartósan egyhangúvá válni. Az élet nem ismeri az unalmat. A „horror vacui“ ebben az értelemben is igaz. Az élet maga a változás.

A múlt héten több budapesti lapban jelent meg hír arról, hogy az idén az egyetemi és a főiskolai beiratkozások eredménye kisebb lesz, mint tavaly volt. „Az statisztika erre az évre jóslta meg, írták ezek az újságok, hogy az egyetemi hallgatók számának apadnia kell, mert most kerül egyetemre az a gyér évjárat, amely a háború alatt látta meg a napvilágot.“

A jóslás szó ebben az esetben kissé túlzásnak tűnik fel, mert ahhoz igazán nem kellett a statisztika részéről semmi különösebb jóstehetség, hogy kiszámítsa: aki 1915-ben született, az 1933-ban lesz 18 éves, vagyis akkor kerül majd ki a középiskolából és akkor lép a felsőbbébe. Arról is eleget írtunk már, hogy milyen nagy volt a háborús születések csökkenése. Az apadás 1915-ben indult meg, de ebben az évben még csak a második negyedévtől kezdve, azért sem olyan nagy arányban, mint később, mert először a fiatalabb korosztályokat hívták be, a családokra csak később került sor. 1914-ben a mai területünkön 270.000 gyermek született, 1915-ben 188.000; 1916-ban már csak 135.000 volt az újszülöttek száma, 1918-ban 128.000, s csak 1919-ben szűkött fel újra 217.000-re, majd a következő évben 249.000 főre. Még egy év volt, az 1921-es, amelyben a mai kis országban, ennél is több gyermek született, de az ez évből 255.000-es szám megmaradt utolsó legmagasabb „eredménynek“. Azóta állandó a hanyatlás. Mostanában nem sokkal vagyunk felül a kétszázézeres számon. A háború ebben a formában is folyik és pusztít tovább.

A statisztika tehát joggal megmondhatta előre, hogy amint a háborús évjáratok az életre való készülődés különböző állomásaira eljutnak, ezeknek az állomásoknak, az iskoláknak a népe aszerint fog alakulni, ahogy az évjárat népe engedi. De ez a hatás azért a különböző iskolák fokán mégsem lesz és nem is lett mindig ugyanaz. Nyilvánvaló volt, hogy miután az elemi iskolai kötelezettség általánosan megvan, az elemi iskolákba beírtak száma pontosan követni fogja évjáratuk lélekszámának változását. Ez majdnem így is lett, de csak majdnem, mert közben az iskolázási kötelezettséghez igen sok új iskoláról is gondoskodtak és ezzel sikerült iskolákhoz juttatni olyan lakosság gyermekeit is, amely a régebbi viszonyok között az írni-olvasni nem tudók táborát gyarapította volna.

A középiskolákban azonban ez már nem egészen így van. A középiskolákba való járatás már a tehetség, az értelmesség és az áldozatra való készség dolga is, vagy majdnem elsősorban az. Azok az elemek pedig, amelyek gyermekeiket középiskolába küldik, békében is leghátul állottak a gyermekekben népes társadalmi osztályok között, vagyis a háborús születéscsökkenést aránylag kevésbé érezték meg, mint azok. A gazdasági cselédség száz asszonya átlag 450 gyermeket hoz a világra, a száz kis- és törpe-

birtokos asszony 410 gyermeket, száz másféle foglalkozású háromszázat, de száz hivatalnoké ennek alig a felét. S a középiskolák népét éppen ez a hivatalnokréteg adja. Száz középiskolás gyermek közül 62-nek tisztviselő, — nyugdíjas is — vagy értelmiségi foglalkozású ember a szülője és csak minden 120 közül egyé gazdasági munkás vagy cseléd. Ha arra gondolunk, hogy az ország lakosságának negyedrésze tartozik ezeknek sorába, a tisztviselők rétege ellenben e szám mellett mégis csak eltörpül, bármennyire növekedett is egyébként az utóbbi 20 év alatt, akkor kiderül, hogy a tisztviselőgyermek számának aránya a középiskolákban többszázszorosan meghaladja a nincstelen nép gyermekeit. A tisztviselőréteg pedig mindenesetre iskoláztatja gyermekét, vagyis a születések háborús csökkenése már e miatt az ok miatt sem mutatkozott meg annyira a középiskolákban, mint a legalsó fokon. — A tanoncok sorában a különbséget jobban lehetett érezni.

S ha most az egyetemek határáig értünk és az első háborús évjárat az idén már az Alma Mater küszöbét lépi át, akkor nem olyan egyszerű a felelet arra a kérdésre, hogy vajjon az egyetemek népe megéri-e azt, hogy az ország népe a háború folytán körülbelül egy félmillió lelket vesztett olyan módon, hogy ezek meg sem tudtak születni.

Az egyetemekkel kapcsolatban az volt a meglepő, hogy a létszám csökkenése már két évvel ezelőtt elkezdődött, aminek a háborúhoz nyilvánvalóan más a vonatkozása, mint amiről most beszélünk. Az idén pedig a jelentkező elsőévesek számából azt látni, hogy talán még emelkedés is következhetik, csökkenés helyett. A társadalom dacol azzal a kényszerrel, amelyet a születések „természeti“ rendje akar rá háritani.

A főiskolák népét már egészen más megfontolások vezetik az életre való készülődésnek erre a legfelső állomására, mint amelyek az alsóbbfokú iskolákat megtöltik. Az egyetemekkel kapcsolatban majdnem azt kell mondanunk: ugyanaz a túlkínálat jelentkezik ott is, mint ami egy-egy állásra az ajánlatok százait és ezreit halmozza föl. A tisztviselőnyomor nagy, az értelmiségi túltermelés a kínáló állásokhoz képest nyomasztó, de azért hol van a nyomorúságnak ez a foka attól, amit a többi pályákon, a többi foglalkozási ágaknál látni? Az egyetemek, a főiskolák ma már csak nagyon kis mértékben tükröztetik azt a felfogást, amelyből kiindultunk, — nagyszabású, vagy talán nem is nagyon nagyszabású állásközvetítő intézeteknek tűnnek fel ezek a szűk előtt. Benépesedésüket nem a társadalmi élet természettörvényei, nem a születésekben való bőség, vagy szegénység szabja meg, hanem ez a tény. S bármilyen kis állam vagyunk is, azt a tizenhét ezer hallgatót még elő tudjuk teremteni, akik számára a magyar egyetemeken, főiskolákon férőhely van. Különösen, hogy az idén még csak az elsőévesekről van szó, vagyis ennek a számnak valamivel több, mint a negyedéről.

Az a kérdés, akad-e az idén is ötezer ifjú, aki főiskolára tud menni a helyett, hogy otthon maradjon, amikor elhelyezkedésről és pénzkérésről aligha lehet szó? 1915-ben azonban, amint idéztük, 187.000 gyermek született és ezek közül 1930-ban még 61.628 fiú és 61.548 leány él. Ez a szám azóta csak kevéssel apadt, mert ebben a korban a halálozás már nem túl nagy. Mindenesetre lehet tehát mintegy 120.000 olyan ifjú, aki most az első évi beiratkozásra készülődhetik, — ha ennek nincs más föltétele, mint éppen a koré. S mivel az elsőévesek közül tavaly átlag minden hatodik volt leány, az a kérdés, hogy vajjon a hatvanezer érettségiző korban lévő fiú közül lesz-e négyezer és az ugyanannyi leány közül mintegy 700, aki egyetemre s más főiskolára akar és tud iratkozni? A középiskolák ezt a tömeget minden nehézség nélkül szolgáltatják, már pedig az a tapasztalat, hogy aki egyszer a gyermekét az érettségig elvitte, az csak kivételesen mond le arról, hogy azt tovább taníttassa.

Ha a statisztika azt mondta volna valaha, hogy az idén csökkenni fog a főiskolák népének száma, akkor ime, módosítania kell álláspontját. A társadalom ezt az erőfeszítést még elbirja és úgy látszik, vállalja is. Pécs egyeteméről az jelentik, hogy ott alighanem a létszám emelésé kell kérni, mert túlsok a beiratkozásra jelentkező. Ha tehát az egyetemi hallgató nyeresége

Intézeti és iskolaruhák

valamint kelengyék nagy választékban
Győződjön meg olcsó árainkról!

HERCZEG ÉS FODOR

textil-, uri és női divátáruháza Budapest, VII., Thököly-ut 24. (Keleti pályaudvarnál)

nemzetnek, akkor nincs ok félelemre. A legfelsőbb iskolák nem tűrnek ki, legalábbis nem érezhető módon. Hogy ez mennyire járul majd hozzá az értelmiségi túltermeléshez, nem tudjuk. De ez a túltermelés eddig még nem volt nagy, hiszen a népszámlálás megállapította, hogy a főiskolát végzettek száma nem növekedett nagyobb arányban, mint a 18 évnél idősebb lakosság lélekszáma, sőt el is maradt e mérték mögött.

S szakítsunk már egyszer azzal a rémülettel, hogy az értelmes, a tanult és a jószándékú emberek számának emelkedése komoly veszedelemre lehet egy nemzetnek.

Szakítsunk a főiskolák, az egyetemek népének kicsinyítésével. Vessük el azt az eszeveszett véleményét, hogy a tisztviselő, a mérnök, az orvos, az értelmi képességeinek teljében lévő ember mások keresetéből él. Valami elődséget akarnak itt tekünn szemünkre vetni, csak azért, mert

tanultunk, s mert ennek a tanulásunknak megfelelően dolgozunk az életben.

A hadseregben senkinek sem jutna eszébe, hogy a tisztet lenézzék és fölöslegesnek tartsa. A polgári életnek mi vagyunk a tisztjei és amikor erre előkészültünk, akkor ezt azért tettük, mert osztozni akartunk az életért, a nemzetért vállalt felelősségben és a legterhebb munkára való beosztásunkat kértük.

Ne féljünk attól, hogy egyetemeink népe nem apad. Az életre való készülődés nagyobb elmélyedéssel és nagyobb felelősséggel folyik ott, mint bárhol másutt. S a mi nemzetünk harcának sikere is attól függ, mint minden más nemzeté, hogy vajjon az életnek ez a tiszt serege megtalálja-e a maga útját és megfelelő képzettséggel indul-e ki az életbe? Ehhez azonban az is kell, hogy szeretettel, bizalommal várjuk és féltő gonddal készítsük elő az életnek első harcra lépéseire.